

„Nino Haratischwiliová
je jedním z nejvýznamnějších
hlasů současné
německé literatury.“

Die Zeit

Nino
Haratischwiliová

Osmý život

(pro Brilku)

Host

Brno 2020

Nino
Haratischwiliová

Osmý život

(pro Brilku)

Das achte Leben (Für Brilka)

Copyright © 2014 by Frankfurter Verlagsanstalt GmbH, Frankfurt am Main

Cover photo © Jiří Lubojacký

Translation © Michaela Škultéty, 2020

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2020 (elektronické vydání)

The translation of this work was supported by a grant from the Goethe-Institut

Překlad této knihy podpořil Goethe-Institut

ISBN 978-80-275-0282-0 (Formát PDF)

ISBN 978-80-275-0283-7 (Formát ePub)

ISBN 978-80-275-0284-4 (Formát MobiPocket)

Prolog

aneb Partitura zapomnění

2006

Tento příběh má vlastně několik začátků. Přejde mi zatěžko vybrat jeden z nich, protože *skutečným začátkem* jsou všechny.

Mohl by začít ve staré berlínské zástavbě — úplně obyčejně, dvěma nahými těly v posteli. Mohl by začít sedmadvacetiletým mužem, nekompromisně talentovaným hudebníkem, který se právě chystá utopit své nadání v nejrůznějších rozmarech, v neukojitelné touze po blízkosti a v alkoholu. Mohl by ale začít i dvanáctiletou dívkou, jež se rozhodne světu, v němž žije, vmést do tváře jasně ne a hledat pro sebe a pro svůj příběh jiný začátek.

Anebo bychom se mohli vrátit hodně daleko, ke kořenům, a začít tam.

Anebo začneme všemi třemi začátky najednou.

Ve chvíli, kdy se mi Aman Baron, jemuž se obvykle říkalo jenom „ten Baron“ nebo také jen „Baron“, přiznal, že mě se srdcervoucí tíhou, nesnesitelnou lehkostí, příšerně nahlas a neuvěřitelně tiše miluje — a sice poněkud churavějící, vyčerpanou a ostativně neúprosnou láskou bez iluzí —, odešla má dvanáctiletá neteř Brilka ze svého amsterdamského hotelu a zamířila k nádraží. Měla s sebou jen malou sportovní tašku, skoro žádnou hotovost a v ruce nesla tuňákový sendvič. Hodlala se dostat do Vídně a koupila si levný víkendový lístek vázaný na regionální vlaky. Na recepci zanechala rukou psaný vzkaz, v němž stálo, že nemá v úmyslu vrátit se s taneční skupinou do vlasti a že je zbytečné po ní pátrat.

Já si přesně v té chvíli zapálila cigaretu a dostala záchvat kašle — zčásti za něj mohlo vypětí z toho, co jsem právě vyslechla, zčásti kouř, jímž jsem se zakuckala. Aman, kterému jsem já sama nikdy „Baron“ neříkala, ke mně okamžitě přispěchal, bouchl mě do zad takovou silou, až mi vyrazil dech, a tvářil se vyděšeně. Třebaže byl jenom o čtyři roky mladší než já, připadala jsem si starší o celá desetiletí, a navíc jsem právě byla na nejlepší cestě stát

se tragickou postavou. Skoro nikdo si toho ale nevšiml, protože jsem se naučila mistrovsky přetvařovat.

Z jeho výrazu jsem poznala, že je zklamaný — takovou reakci na své vyznání nečekal. Zejména když mi nabídl, abych s ním jela na turné, na které se měl vydat za dva týdny.

Venku se slabě rozpršelo, byl červen, teplý večer s beztižnými mraky, jež zdobily oblohu jako chomáčky vaty.

Když jsem překonala záchvat kašle a Brilka nastoupila do prvního vaku své odysey, rozrazila jsem balkonové dveře a padla na gauč. Připadalo mi, že se udusím.

Žila jsem v cizí zemi, přerušila jsem kontakt s většinou lidí, které jsem kdysi milovala a něco pro mě znamenali, a přijala místo hostující profesorky, jež mě sice existenčně zajišťovalo, ale nemělo se mnou nic společného.

Ten večer, kdy mi řekl, že by se mnou *chtěl být normální*, se Brilka, dcera mé zemřelé sestry a má jediná neteř, rozjela do Vídně, do města, které vnímala jako svou ideální vlast, jako svou osobní utopii, a to vše kvůli spojenectví s jinou mrtvou ženou. Z oné nebožky, jež byla mou pratetou, a tudíž Brilčinou prapatetou, učinila ve svých představách hrdinku. Plánovala, že ve Vídni získá práva k jejím písním.

Sledujíc stopy onoho přízraku doufala ve vykoupení a v definitivní odpověď na prázdnotu, která v ní zela. Nic z toho jsem ovšem tehdy ještě netušila.

Poté co jsem se posadila na gauč a schovala tvář do dlaní, poté co jsem si protřela oči a vyhýbala se Amanovu pohledu, jak to jen šlo, jsem pochopila, že budu muset zase plakat, ale nikoli teď, nikoli ve chvíli, kdy se za okénkem Brilčina vlaku míhala *stará, nová* Evropa a ona se poprvé od příjezdu na kontinent lhostejnosti usmívala. Nevím, co viděla, když opouštěla město s těmi malinkými mosty, že jí to na tváři vykouzilo úsměv, ale to už není důležité. Hlavní je, že se usmívala.

Budu muset plakat, pomyslela jsem si přesně v té chvíli. Aby k tomu nedošlo, otočila jsem se, šla jsem do ložnice a lehla si. Aman na sebe nenechal dlouho čekat, smutek, jako byl ten jeho, lze vyléčit velmi rychle, nabídnete-li léčbu vlastním tělem — zejména je-li nemocnému dvacet sedm let.

Sama sebe jsem polibky probudila ze stoletého spánku.

A když mi Aman položil hlavu na břicho, opustila má dvanáctiletá neteř Nizozemsko a v kupé páchnoucím plechovkovým pivem a osamělostí přešla hranici do Německa, zatímco o mnoho set kilometrů dál její nic

netušící teta předstírala, že miluje sedmadvacetiletý stín. Brilka projížděla Německem s nadějí, že se blíží k cíli.

Jakmile Aman usnul, vstala jsem, šla do koupelny, posadila se na okraj vany a rozplakala se. Stoletými slzami jsem oplakávala předstíranou lásku, touhu věřit slovům, jež kdysi s takovou silou utvářela můj život. Šla jsem do kuchyně, kouřila cigaretu a hleděla z okna. Přestalo pršet a já z nějakého důvodu věděla, že se něco stalo, že se něco dalo do pohybu, něco mimo tento byt s vysokými stropy a osiřelými knihami. Se spoustou lamp, které jsem tak horlivě sbírala, jako náhradu za nebe, jako iluzi skutečného světla. Osvětlení mého vlastního tunelu. Jenže tunel nezmizel, světla mě dokázala utěšit jen na okamžik, pouze dočasně.

Možná je třeba ještě dodat, že Brilka byla hodně vysoká, skoro o hlavu vyšší než já, což při mé výšce není nijak složité, že byla ostříhaná na ježka jako kluk a nosila lennonky, staré džíny a dřevorubeckou košili, že její dokonale oválné oči připomínající dvě kakaová zrna neustále pátraly po hvězdách a že měla vysoké čelo — za nímž se skrývalo hodně trápení. Právě utekla od své taneční skupiny, která v Amsterdamu hostovala a v níž tančila mužské role, protože na folklorní, něžné ženské tance z naší vlasti byla příliš nápadná, příliš vysoká, příliš zádušná. Po dlouhém žadonění jí nakonec dovolili, aby vystupovala převlečená za muže a ztvárňovala divoké scény; tomuto svolení padl minulý rok za obět její dlouhý cop.

Směla předvádět výskoky z kleku a šermovat, což jí odjakživa šlo lépe než zasněné ženské vlnění. Tančila, a tančila k smrti ráda, a když jí ve vystoupení před holandským publikem přidělili i sólo, protože byla tak dobrá, o tolik lepší než mladí muži, kteří se jí zpočátku vysmívali, skupinu opustila a vydala se za odpověďmi, jež jí nemohl poskytnout ani tanec.

Druhý den večer jsem zatelefonovala matce, která mi pokaždé vyhrožovala, že zemře, jestliže se brzy nevrátím do vlasti, z níž jsem před mnoha lety utekla. Třesoucím se hlasem mi oznámila, že „dítě“ zmizelo. Chvilí mi trvalo, než jsem pochopila, o jakém dítěti je řeč a jak to celé souvisí se mnou.

„Takže znovu, kde přesně byla?“

„V Amsterdamu, co to s tebou propánajána je? Copak mě neposloucháš? Včera utekla a nechala vzkaz. Volala mi vedoucí skupiny. Obrátili všechno vzhůru nohama a...“

„Počkej, počkej, počkej. Jak může jedenáctiletá holka zmizet z hotelu, hlavně když je...“

„Je jí dvanáct. V listopadu jí bylo dvanáct. Na což jsi samozřejmě zapomněla. Jak jinak.“

Zhluboka jsem potáhla z cigarety a připravovala se na blížící se pohromu. Z matčina hlasu jsem totiž usoudila, že se mi z této záležitosti nepodaří jen tak vyvléci a zmizet, což jsem v posledních letech dělala ze všeho nejraději. Obrnila jsem se proti obligátním výčitkám, jejichž jediným cílem bylo dát mi najevo, že jsem špatná dcera a životní ztroskotanec. Což jsem i bez matky věděla až moc dobře.

„Fajn, bylo jí dvanáct, prostě jsem zapomněla, ale o to teď nejde. Zavolal někdo na policii?“

„No jistě, co sis myslela? Už ji hledají.“

„A taky ji najdou. Je to malá, rozmazlená holka s turistickým vízem, jak předpokládám, a...“

„Máš ty v sobě vůbec ještě trochu lidskosti?“

„Promiň. Jenom se snažím uvažovat nahlas.“

„Tím hůř, jestli si tohle myslíš.“

„Mami!“

„Policie se mi ozve. Říkali, že zavolají nejpozději za hodinu, a já se modlím, aby ji našli, aby ji našli co nejrychleji. A chci, abys tam pak jela, ať už je kdekoli, moc daleko se dostat nemohla, a chci, abys ji vyzvedla.“

„Já...“

„Je to dcera tvé sestry. A ty pro ni pojeděš. Slib mi to!“

„Ale...“

„Tak slib!“

„Bože můj. No tak dobře.“

„A neber jméno Boží nadarmo.“

„To už teď nesmím říkat ani *Bože můj* nebo co?“

„Vezmeš ji k sobě. A potom ji posadíš do letadla.“

Téže noci ji našli v rakouském městečku kousek před Vídní. Čekala na přípoj, rakouští policisté ji objevili a odvedli na stanici. Matka mě probudila a oznámila mi, že mám jet do Mödlingu.

„Kam že?“

„To město se jmenuje Mödling. Zapiš si to.“

„To není nutné.“

„Vždyť ty ani nevíš, co je dneska za den.“

„Zapišu si to! Kde to k čertu je?“

„Kousek od Vídně.“

„A co tam dělala?“

„Nejspíš chtěla do Vídně.“

„Do Vídně?“

„Ano, do Vídně. Snad tomu rozumíš.“

„Došlo mi to.“

„A vezmi si s sebou doklady. Vědí, že si pro dítě přijede teta, a zapsali si tvé jméno.“

„Copak ji nemůžou jednoduše posadit do letadla?“

„Nico!“

„Dobře, už se skoro oblékám. V pořádku.“

„A zavolej, jakmile ji budeš mít.“

Práskla sluchátkem.

Tak tedy tento příběh začal.

Proč Vídeň? Proč se to všechno odehrálo v noci následující po mém útěku před slzami? Všechno mělo svůj důvod, jenže to bych musela začít vyprávět od úplně jiného místa.

Jmenuji se Nica. Mé jméno obsahuje slovo, jež v naší mateřštině znamená „nebe“. „Ca“. Možná byl celý můj dosavadní život hledáním onoho nebe, které mi dali s sebou na cestu už před narozením, coby příslib. Má sestra se jmenovala Daria. Její jméno obsahuje slovo „chaos“. „Aria“. Víření a jítření, vytváření neuspořádaného zmatku bez sebemenší nápravy. Jsem jí zavázaná. Jsem zavázaná jejímu chaosu. Mým závazkem odjakživa bylo hledat v jejím chaosu své nebe. Možná jde ale prostě o Brillku. O Brillku, jejíž jméno v jazyce mého dětství nic neznamena. Jež je nepopsané a nestigmatizované. O Brillku, která si to jméno dala sama a tak dlouho trvala na tom, že se jí tak má říkat, až ostatní její skutečné jméno zapoměli.

A i když jsem ti to nikdy neřekla, Brillko: tak ráda bych ti pomohla, tak neskutečně ráda bych ti pomohla napsat tvůj příběh jinak a od začátku. Nechci o tom jenom mluvit, chci to i dokázat, proto píšu tyto řádky. Jen proto.

Za tyto řádky vděčím století, které všechny podvedlo a oklamalo, všechny, kteří doufali. Vděčím za ně dlouhotrvající zradě, která se na mou rodinu snesla jako kletba. Vděčím za ně své sestře, již jsem nikdy nebyla schopna odpustit, že se té noci rozletěla bez křídel, svému dědečkovi, jemuž sestra vyrvala srdce z těla, své prababiče, co se mnou tančila pas de deux, když

jí bylo třiadevadesát, své matce, která hledala Boha... Vděčím za ně Mirovi, který mě nakazil láskou jako jedem, vděčím za ně otci, jehož jsem nikdy nesměla doopravdy poznat, vděčím za ně jednomu výrobcí čokolády a jednomu bílo-rudému nadporučíkovi, jedné věžeňské cele, ale i operačnímu stolu uprostřed školní třídy, knize, již bych nikdy nenapsala, kdyby... Vděčím za ně nekonečné záplavě prolitých slz, vděčím za ně i sobě, dívce, která opustila vlast, aby našla sama sebe, a přece se čím dál víc ztrácela; vděčím za ně ale především tobě, Brilko.

Vděčím za ně tobě, protože si zasloužíš osmý život. Protože se říká, že číslo osm se rovná věčnosti, řece, co se neustále vrací. Dávám ti svou osmičku.

Spojuje nás jedno století. Rudé století. Navždy a donekonečna. Jsi na řadě, Brilko. Adoptovala jsem tvé srdce. To své jsem odhodila. Vezmi si mou osmičku.

Jsi kouzelné dítě. Ano, je to tak. Prolom nebe a chaos, prolom nás všechny, prolom tyto řádky, prolom svět přízraků a skutečný svět, prolom inverzi lásky, víry, zkrát centimetry, jež nás za všech okolností oddělují od štěstí, prolom osud, který žádným osudem nebyl.

Prolom sebe a prolom mě.

Prožij všechny války. Přejdi všechny hranice. Věnuji ti všechny bohy a všechny růžence, veškerá upálení, všechny staté naděje, všechny příběhy. Prolom je. Protože ty k tomu máš prostředky, Brilko. Osmička, myslí na to. Do tohoto čísla budeme všichni společně navždy vetkaní a budeme si moci navždy naslouchat, napříč staletími.

Ty to dokážeš.

Buď vším, čím jsme byli a nebyli. Buď poručíkem, provazochodkyní, námořníkem, herečkou, filmařem, pianistkou, milenkou, matkou, zdravotní sestrou, spisovatelkou, buď rudá a bílá nebo modrá, buď chaosem a nebem, buď jí a buď mnou a vším tím nebuď, hlavně tanči nekonečnou řadu pas de deux.

Prolom tento příběh a nech ho za sebou.

Narodila jsem se osmého listopadu 1973, na vesnické klinice, která nestojí za další zmínku, kousek od Tbilisi v Gruzii.

Gruzie je malá země. A také krásná, proti tomu nemohu nic namítnout, dokonce i ty se mnou budeš souhlasit, Brilko. Má hory a kamenité pobřeží Černého moře. To se sice v průběhu posledního století o něco smrškló,

vzhledem k velkému počtu občanských válek, hloupým politickým rozhodnutím a nenávisným konfliktům, ale pořád ještě ho hezký kousek zbyl.

I když tu legendu znáš až příliš dobře, Brilko, ráda bych se teď o ní krátce zmínila, abych ti vysvětlila, kam vlastně směřuji; jde o legendu, podle níž naše země vznikla následovně:

Jednoho krásného slunečného dne rozděloval Bůh zeměkouli, již stvořil, na jednotlivé státy (muselo to být dlouho před stavbou babylonské věže). I uspořádal jarmark, na němž se lidé hlasitě předháněli v nabídkách a usilovali o jeho přizeň v naději, že získají nejlepší kousek země (myslím, že v umění udělat dojem byli nejefektivnější Italové a Čukčům to zrovna dvakrát nešlo). Na konci dlouhého dne byl svět rozdělený na spoustu zemí a Bůh unavený. Avšak Bůh si — ve své nekonečné moudrosti — samozřejmě ponechal pro sebe cosi na způsob víkendového sídla, ten nejkrásnější kousek zeměkoule, oplývající řekami, vodopády, šťavnatým ovocem a — což musel tušit — nejlepším vínem na světě. A když se lidé celí rozčilení vydali na cestu do nových domovů, chtěl si milý Bůh odpočinout ve stínu stromu, kde však našel chrápajícího muže (zaručeně měl knírek a úctyhodné panděro, alespoň já si ho tak vždycky představovala). U rozdělování nebyl a Bůh se tomu podivil. Probudil ho a zeptal se, co tady dělá a proč nemá zájem o vlastní otčinu. Muž se zlehka pousmál (možná si už dopřál láhev červeného vína nebo dvě) a pravil (tady má legenda několik verzí, ale shodněme se na této), že je i takhle spokojený, slunce svítí, je nádherný den a postačí mu, co pro něj Bohu zbylo. A milý Bůh mu ve své nekonečné dobrotě, ohromený jeho nenuceností a absencí jakékoli ctižádosti, daroval svůj vlastní odpočinkový ráj, tedy Gruzii, zemi, ze které pocházíš ty, Brilko, já a většina lidí, o nichž budu v našem příběhu vyprávět.

Co tím chci říci? Uvědom si, že ona nenucenost (rozuměj lenost) a nulová ctižádost (absence argumentů) jsou v naší zemi považovány za veskrze vznešené vlastnosti. Uvědom si také, že ani hluboká identifikace s milým Bohem (pochopitelně Bohem pravoslavným a žádným jiným) obyvatelům této země nebrání věřit všemu, co působí alespoň trošičku pohádkovým, tajemným či bájným dojmem — a rozhodně to nemusí být jen bible.

Mohou to být horší obři, domácí strašidla, křivé pohledy, které dokážou člověka uvrhnout do neštěstí, černé kočky nosící smůlu, moc skrytá v kávové sedlině nebo pravda, kterou odhalí jedině karty (dnes, jak jsi

sama říkala, si lidé nechávají pokropit nová auta svěcenou vodou, aby se jim vyhýbaly havárie).

Gruzie, kdysi dávno zlatá Kolchida, je země, jež musela Řekům vydat tajemství lásky v podobě zlatého rouna, neboť to vzpurná a k zbláznění zamilovaná královská dcera Médea přikázala.

Země, která u svých obyvatel podporuje vlastnosti sympatické, jako je všemi velebená pohostinnost, i méně sympatické, jako je lenost, oportunismus a konformismus (většina lidí to tak rozhodně nevnímá, i na tom se my dvě shodneme).

Země, v jejímž jazyce neexistují rody (což v žádném případě neimplikuje rovnoprávnost).

Země, která v minulém století po sto třiceti pěti letech carského a ruského protektorátu dokázala přesně na čtyři roky zřídit demokracii, jež byla posléze opět svržena převážně ruskými, ale i gruzínskými bolševiky, a země byla prohlášena za Gruzínskou socialistickou republiku a součást Sovětského svazu.

V onom *svazu* setrvala dalších sedmdesát let.

Následovalo několik převratů, krvavě potlačené demonstrace, pár občanských válek a posléze vytoužená demokracie, třebaže ono označení zůstalo otázkou perspektivy a výkladu.

Myslím, že naše země dovede být skrz naskrz komická (čímž chci říci, že není pouze tragická). Že se v ní velice dobře daří i zapomnění, krácejícímu ruku v ruce s ignorováním. S ignorováním vlastních ran, vlastních chyb, ale i nespravedlivě způsobené bolesti, utlačování, ztrát. Přesto pozvedáme sklenku a smějeme se. Což je podle mě působivé, doopravdy, vzhledem k pramálo potěšitelným událostem, jež s sebou přineslo uplynulé století a jejichž následky lidé trpí dodnes (teď už slyším, jak protestuješ!).

Je to země, z níž kromě velkých katů dvacátého století pochází i spousta úžasných lidí, které jsem já osobně velmi milovala a miluji. Někteří z nich uprchli, někteří zabloudili při hledání, někteří už nežijí, někteří se vrátili, někteří už mají své velké dny za sebou nebo v ně ještě doufají, ale většinu nikdo nezná.

Země, která dodneška oplakává svůj zlatý věk mezi desátým a třináctým stoletím a doufá, že jednoho dne získá zpátky někdejší slávu (ano, progres je v naší zemi zároveň vždycky i regresem).

Tradice se zdají být slabým odleskem toho, čím byly kdysi. Boj za svou bodu se podobá nesmyslnému hledání nejistých břehů, neboť zejména

v posledních osmnácti letech jsme se nedokázali shodnout ani na tom, co přesně pod onou svobodou rozumíme.

A tak dnes země, v níž jsem se před čtyřiceti lety narodila, připomíná krále, který doposud sedí na trůně s třpytivou korunou a v nádherném plášti, udílí rozkazy, dělá si, co se mu líbí — a nebere na vědomí, že celý jeho dvůr dávno uprchl a on zůstal sám.

Nikdy nedělej nepříjemnosti — tak zní v této zemi příkázání číslo jedna. Jednou jsi mi to na naší cestě řekla a já si to zapamatovala (zapamatovala jsem si všechno, cos mi na naší cestě řekla, Brilko). A já k němu ještě přidám:

Koukej žít tak, jak žili tví rodiče, sama buď jen výjimečně, nejlépe nikdy. Trávit čas o samotě je nebezpečné a neúčinné. Tato země zbožňuje pospolitost a samotářům nedůvěřuje. Vyskytuj se v partách, s přáteli, v rodinných společenstvích a zájmových kruzích — sama o sobě za mnoho nestojíš.

Rozmnož se, jsme malá země a musíme přetrvat — toto příkázání stavím naroveň tomu prvnímu. Buď vždycky hrdá na svou zemi, nikdy nezapomeň rodný jazyk, cizinu, ať už jakoukoli, shledávej krásnou, napínavou a zajímavou, ale nikdy, nikdy, nikdy lepší než svou vlast.

U lidí jiné národnosti nacházej zásadně nedostatky a vlastnosti, které by v Gruzii byly považovány přinejmenším za skandální, a rozhovory se nad nimi: jde například o lakotu obecně čili neexistující ochotu utratit veškeré peníze za komunitu, nedostatečnou pohostinnost čili chybějící vůli převrátit kvůli jakékoli návštěvě život vzhůru nohama, chabou ochotou pít a jíst čili neschopností chlastat až do zemdlení, absenci hudebního nadání.

Chovej se otevřeně, tolerantně, chápavě a dávej najevo zájem o jiné kultury, pokud respektují zvláštnost a jedinečnost tvé vlasti a neustále jí přitakávají.

Věř v Boha (začalo znovu platit v posledních osmnácti letech), choď do kostela, nezpochybňuj nic, co souvisí s pravoslávím; neuvažuj samostatně, pokřižuj se pokaždé, když uvidíš kostel (řekla jsi, že tohle je hodně *en vogue*), čili přibližně desettisíckrát za den, jestliže se nacházíš v hlavním městě. Nekritizuj nic, co je svaté — což je téměř všechno, co s touto zemí nějak souvisí.

Buď veselá a radostná, protože taková je mentalita této země. Zádumčivce v naší slunné Gruzii nemáme rádi. I tohle jistě znáš až příliš dobře.

Nikdy nepodved svého muže, a podvede-li tvůj muž tebe — odpusť mu, vždyť je to tvůj muž. Žij především pro ostatní. Ostatní beztak nejlépe vědí, co je pro tebe dobré.

Nakonec chci dodat, že jsem navzdory dlouholetému boji o tuto zemi a proti ní nedokázala Gruzii ničím nahradit, vyhnat ji ze sebe jako zlého ducha, který mě posedl. Žádný očistný rituál, žádný obranný mechanismus mi s tím zatím nepomohl. Neboť kamkoli jsem přišla, vzdalujíc se od ní stále víc, všude jsem hledala onu promrhanou lásku, rozsypanou, vyplýtvanou, neužitečnou, již jsem tam zanechala.

Ano, je to země, která v žádném případě nechce projevit tíživost, která by nejraději všechno dostala darem, protože její obyvatelé jsou přece tak laskaví, milí, přátelští a veselí a dovedou světu (v dobrých dnech) vykouzlit na rtech úsměv.

V této zemi jsem tedy osmého listopadu 1973 přišla na svět. Na svět, který měl jiné starosti, než aby na něj můj příchod udělal nějaký zvláštní dojem. Západní části nedávala vydechnout aféra Watergate, kampaně proti válce ve Vietnamu, vojenský puč v Řecku, ropná krize a Elvis, zatímco ta východní upadala pod vládou Brežněva a sovětské nomenklatury do tupé rezignace. Nastala stagnace, k níž patřila i snaha udržet moc všemi dostupnými prostředky, s čímž se zase pojilo odmítání jakýchkoli reforem a zavírání očí před vzkvétající korupcí a černým trhem.

Tak či onak si lidé v obou částech světa poprvé poslechli *The great gig in the sky* od Pink Floyd. Na Západě veřejně, na Východě potají.

A Vysockij o oněch časech bude zpívat:

*Nebodlám sloužit obrovitým scénám
a milion za drobné směňovat.
Ať se svět chystá k světodějným změnám,
já tohle nikdy nebudu mít rád.*

Kromě mého narození a sestřina pádu se toho dne nic zvláštního nestalo. Snad vyjma skutečnosti, že má matka, věčně se hádající se svým otcem a věčně doufající v pochopení ze strany rodinných příslušnic, ztratila trpělivost a rozječela se.

„Copak jsi kurva?“ křičel na ni údajně můj dědeček a matka prý s pláčem opáčila: „Když už, tak jsem parchant!“

O dvě hodiny později na ni přišly porodní bolesti.

Hádky se účastnili: můj panovačný dědeček, má infantilní babička a má matka, která stále víc a víc ztrácela kontrolu nad vlastním životem.

Druhou výjimečnou událostí byl bezprostředně před začátkem porodních bolestí otřes mozku mé o dva a půl roku starší sestry.

O několik dnů dříve navštívila s dědečkem nedaleký statek, kde se zamilovala do arabských plnokrevníků a dagestánských poníků, takže ji dědeček v den mého narození posadil na poníka a jen zlehka ji přidržoval kolem pasu, když vtom se mu poník vytrhl a sestru shodil. Stalo se to tak rychle, že ji dědeček nestačil chytit.

Sestra sletěla a dopadla na zem jako těžká dýně. Hlína byla sice pokrytá slámou, ale pro mou měkkou a růžovoučkou sestru byla i tak dost tvrdá.

Zatímco dědeček zoufale utíkal ke své vnučce a při tom obviňoval chovatele koní a vyhrožoval jim, že „celý tenhle spolek“ nechá zavřít, začala má matka sténat, rozrušená hádkou a zraňujícími slovy, jež v „Zeleném domě“, domě mého dětství, ještě dlouho doznívala. Babička, která při podobných — a že jich bylo hodně — hlasitých výměnách názorů mezi manželem a dcerou fungovala coby jakýsi arbitr, avšak žádné ze stran se nezastávala, čímž hněv obou zúčastněných ještě stupňovala, se okamžitě rozběhla do kuchyně, kde matka seděla, a mlčky sáhla po masivním telefonu visícím na stěně.

Porodní bolesti trvaly přesně osm hodin.

Ve stejném okamžiku, kdy má matka dorazila v doprovodu své korpu-lentní matky do venkovské nemocnice, přivezli do jiné nemocnice i mou sestru Darii, jíž se obvykle říkalo Daro, Dari nebo Dariko.

„Au!“ křičela Daria. A její matka volala: „Aááá!“ — „Mamíííí!“ plakala Daria a její matka sténala: „Mamííííí!“

Dědeček nasedl do dceřiny bílé lady, neboť jeho milovaný vůz čajka („racek“, oficiálním označením GAZ 13, vyhrazený pouze pro sovětskou elitu), který miloval jako vlastní dítě a stejně o něj i pečoval, byl na okresních silnicích příliš pomalý, a uháněl do nejlepší tbiliské nemocnice, kde lékaři konstatovali, že Daria má pouze lehký otřes mozku. A u mě, o několik kilometrů dál a o několik hodin později — že jsem přišla na svět.

Můj hlasitý křik přiměl mou vyčerpanou matku, aby zvedla hlavu, podívala se na mě a shledala, že se nikomu nepodobám, načež klesla zpátky do improvizovaně působícího porodního křesla.

Zcela vědomě mě jako první zaznamenala babička: usoudila, že jsem „miminko s nadpřirozeně vyvinutou potřebou harmonie“, vždyť jsem se koneckonců narodila uprostřed hádky.

Pokud jde o potřebu harmonie, měla se zmylit na celé čáře.

Dědeček odvezl mou sestru z nemocnice zase domů — nařídili jí klid na lůžku — a obdržel telefonicky zprávu, že už jsem tu, „hubená a tmavovlasá“, a že se těším „stabilnímu zdraví“. Sedl si na terasu, zabalil se do staré námořnické bundy, o níž jsme se měly se sestrou tolikrát hašteřit, a pořád dokola mlčky vrtěl hlavou.

Dědečkova matka pekla na přivítanou koláč, přinesla ze sklepa svůj vroucně milovaný ovocný likér (tentokrát višňový) a plánovala oslavu mého narození, zatímco on sám seděl nehybně na terase, šokovaný nejnovější hanebností své dcery, s níž nemohl dělat nic jiného než nad ní vrtět hlavou. Mé narození ho přinutilo dát své příjmení, „Džaši“, další vnučce, neboť jsem vzešla ze soužití na psí knížku. Tentokrát nešlo o vztah s pouhým dezertérem a zrádcem jako v případě sestřina zplození, nýbrž s vysloveným kriminálníkem, který v době mého narození seděl ve vězení.

„Tohle dítě je výsledkem Eleniny nemravnosti a zkaženosti a definitivně zpečetí mou porážku v boji o její čest. Nemám tedy absolutně žádný důvod k radosti nebo oslavám. To děvče za to sice nemůže, ale je ztělesněním všeho zla, které nám jeho matka přinesla, ztělesněním z masa a kostí,“ prohlásil nakonec, když ho jeho matka, má prababička, opakovaně vybízela, aby na narození druhého vnučete laskavě nějak zareagoval.

Nu ano, neměl tak docela nepravdu, a vzhledem k okolnostem, do nichž jsem se narodila, mu ta slova nemohu mít za zlé.

Po pět dní, které jsem strávila s matkou v nemocnici a během nichž babička šestinedělku denně navštěvovala s kuřecím vývarem a nakládanou zeleninou, zůstal dědeček doma, seděl u Darie, která nedokázala pochopit, proč nesmí vstát z postele, a bavil ji nejrůznějšími historkami, hrami, kreslenými filmy (nechal jí do pokoje speciálně přinést televizor), a stejně jako Daria nevěděla o mé existenci, nevěděla ani matka o jejím otřesu mozku.

Daria byla v říši našeho mocného dědečka zbožňovaným a obdivovaným dítětem, předurčeným k tomu, aby ji všichni vynášeli do nebe a užasli nad ní. Dokud... Ale to předbívám, do té doby uplyne ještě spousta let, během nichž bude bravurně ztělesňovat roli všemi zbožňovaného klenotu.

Avšak navzdory těmto okolnostem, navzdory extrémně protichůdným rolím, jež nám dědeček coby hlava rodiny od samého začátku přidělil, jsem měla ode dne, kdy mě z venkovské nemocnice přivezli domů, navzdory

zajištěnou jednu výhodu: bezvýhradnou, bláznivou lásku své prababičky Stasie, o níž jsem se nemusela s nikým dělit. Patřila mně, jenom mně. Prababička mi věnovala lásku, kterou po desetiletí odpírala všem ostatním, kterou poskytovala pouze skrovně, zaobaleně, skrytě a takříka vážavě, a především ji neposkytovala vlastnímu synovi. Ale mně ji darovala, výbojně, hlasitě, téměř obsesivně, dětinsky, tak, že to překračovalo únosné hranice. Jako by po všechna ta léta čekala jenom na můj příchod, jako by si ji pro mě šetřila.

Den, kdy mě, hubenou, pomačkanou a ani trochu roztomilou, přivezli domů, byl dnem, kdy Anastasia, jak znělo celé její křestní jméno, opustila svůj zvukotěsný hrad a vyšla na denní světlo, aby pozdravila mou ošklivou malíčkovost. Už nebyla tak vlažná a odtažitá, jak měla celá léta ve zvyku, protože jakmile mě vzala do náruče a zavřela oči, něco se změnilo.

A když se z náměsíčného stavu probudila a konečně na svou pravnučku pohlédla, řekla: „Tohle dítě je jiné. Je výjimečné. Potřebuje hodně ochrany a hodně svobody.“

A všichni se plácli dlaní do čela a zaúpěli. Bláznivá stařena se probrala k životu a nikdo pořádně nevěděl, zda je to dobré znamení, nebo katastrofa.

Zprvu mělo i mně být dopřáno, abych starší sestru zbožňovala.

V dřívějším životě se mě často ptali, jestli jsem trpěla její krásou, její oblíbeností, obdivem, jehož se jí ze všech stran dostávalo. Ale tak to nebylo. Navzdory všem potížím, které Darii a mě provázely od časů dětství a dospívání, třebaže jsme jedna druhou trápily, skoro mučily a jen velmi těžko jsme si odpouštěly chyby, se všechno dělo jenom proto, že jsme se milovaly až k zbláznění.

Ano, jako malá jsem pokaždé zmlkla, jakmile se Daria objevila v mé blízkosti, jakmile ji napadlo, že se dotkne mé hlavy nebo mě polechtá na nose. Nemohla jsem dělat nic jiného než ji zbožňovat, stejně jako všichni kolem. Možná bych se měla na tomto místě pokusit o vysvětlení Dariina krutého, samozřejmého kouzla zmínkou o tom, že měla zlaté vlasy. A myslím doopravdy zlaté. Nebo to možná bylo tím, že měla každé oko jinak barevné, neuvěřitelně jiné a neuvěřitelně fascinující, jedno křišťálově modré a druhé oříškově hnědé. Že měla okouzlující úsměv a na tak roztomilé dítě neobvykle hluboký, drsný hlas, jako uražený boubelatý chlapec. Ale tím by se všechno příliš zjednodušilo, to by nestačilo.

Třebaže dědeček Darii tolik miloval a mé narození vnímal jako jistou nestydatost, protože ohrožovalo Dariinu výlučnou moc, a třebaže já to od samého začátku cítila, přesto jsem vyhledávala a potřebovala Dariinu blízkost.

Byla jsem ošklivé dítě (to se pak člověk rychle naučí si krásu vybojovat).

Stasia, jak se Anastasii odjakživa říkalo, byla půvabná žena, sice ne tak výjimečně krásná jako její mladší sestra Christine, z níž se člověku točila hlava, ale v době mého narození se její краса proměnila v cosi surreálního, náměsíčného. Začala znovu objevovat balet, a tedy i mládnout.

Byly jsme opravdu báječný pár.

Ano, Stasia, vděčím jí za mnohé, i když v mém dětství rozhodně nastaly i chvíle, kdy bych ono probuzení nejradyji zrušila. Kdy jsem její lásku vnímala jako prokletí a kdy jsem si často přávala, aby se mi jí nedostávalo jako prapodivného odškodnění za řadu jiných strádání.

Ale vezme-li se to kolem a kolem, naučila jsem se díky ní žít, tančit na laně, když se všechno kolem ocitlo v plamenech, na laně napnutém výš, než kam dosáhnou i ty nejvyšší stromy, výš než věže, neohrožená a vznášející se v oblacích — protože při pádu člověk prostě roztáhne paže a už letí. Díky ní jsem se naučila klít (dobře klít v časech, kdy se svět kolem tebe otrásá v základech, je velmi nedoceňovaná schopnost). Díky ní jsem se naučila hledat východiska v bezvýchodnosti, šplhat po zdech, když se hroutily mosty, a smát se *jako voják*. Především tehdy, když nebylo nic k smíchu.

Díky ní jsem ze sebe dokázala shodit leckterá prokletí jako šaty, které už jsou člověku na obtíž, díky ní jsem mohla prolomit prolhané glorioly. Za tohle všechno, a ještě za mnohem víc vděčím Stasii, u níž to celé vlastně začalo...

Z toho, co jsem od Stasie dostala do života, mě snad nejtrvaleji formoval příběh o koberci.

Jednoho deštivého rána, chodila jsem tehdy asi do druhé nebo do třetí třídy, jsem zůstala doma, v „Zeleném domě“, protože jsem byla nachlazená. Stasii jsem našla v podkroví, které nikdy nedostavěli. Byl tam nezajištěný balkon, široký jako terasa, ale bez zábradlí, kam jsme my děti měly zakázaný přístup, ale zdržovaly jsme se tam nejradyji a dost často tajně. Nyní na něm stála Stasia a vyklepávala koberec prožraný od molů, s překrásným vzorem a v rubínových tónech. Nikdy předtím jsem ho neviděla.